

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος

Πρωτ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ*

Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος, ὁ πρεσβύτερος, μοναχὸς καὶ Ἐγκλειστος, γεννήθηκε στὰ Λεύκαρα τῆς ἐπαρχίας Λάρνακας τὸ 1134 μ.Χ. ἀπὸ γονεῖς πολὺ φτωχοὺς, ἀλλὰ εὐσεβεῖς καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, καὶ μεγάλωσε σὲ μιὰ πολυμελῆ οἰκογένεια. Λόγω τῆς μεγάλης φτώχειας τῶν γονέων του, δὲν μπόρεσε καθόλου νὰ μάθει γράμματα μέχρι τὰ 18 του χρόνια, ποὺ παρέμεινε κοντὰ στὴν οἰκογένειά του. Παρόλο ποὺ οἱ γονεῖς του ἤθελαν νὰ τὸν παντρέψουν, μόλις ἐνηλικιώθηκε, ἔφυγε γιὰ τὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου στὸν Κουτσοβέντη, στὶς νότιες παρυφῆς τοῦ Πενταδακτύλου, φλεγόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ μεγάλο πόθο ν' ἀφιέρωσει ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ζωὴ του στὸν Θεό. Εἰσῆλθε, λοιπόν, ὡς δόκιμος μοναχὸς στὴ μοναστικὴ ἀδελφότητα τῆς ἀκμάζουσας τότε Μονῆς τοῦ Κουτσοβέντη καὶ παρέμεινε σ' αὐτὴν γιὰ ἕξι χρόνια (ἀπὸ τὸ 1152 μέχρι τὸ 1158 μ.Χ.). Τὸ πρῶτο διακόνημα ποὺ ἀνέλαβε στὴ μονὴ αὐτὴ, λόγω τῆς ἀπαιδευσίας του, ἦταν ἡ φροντίδα τῶν ἀμπελώνων τῆς μονῆς. Ὡστόσο, ἀξιοποίησε ὅλες τὶς δυνατότητες, ποὺ τοῦ προσφέρονταν στὸ μοναστήρι, γιὰ νὰ μάθει γράμματα. Κατάφερε, μάλιστα, ὄχι μόνο νὰ μάθει γράμματα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποστηθίσει ὀλόκληρο τὸ Ψαλτήρι καὶ τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ Βιβλίου τῆς Γενέσεως.

Τὸ 1158 μ.Χ. πῆγε, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Κουτσοβέντη, γιὰ προσκύνημα στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπως ἦταν ἡ μεγάλη του ἐπιθυμία. Γιὰ ἕνα ἐξάμηνο γύριζε τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἀσκητήρια τῆς Παλαιστίνης, ἀναζητώντας πνευματικὸ ὁδηγό, ὥστε ν' ἀφοσιωθεῖ στὴν ἀναχωρητικὴ καὶ ἡσυχαστικὴ ζωὴ. Τελικὰ, ἔλαβε πληροφορία ἀπὸ τὸν καρδιογνώστη Θεὸ νὰ ἐπιστρέψει στὴ γενέτειρά του, Κύπρο, καὶ νὰ ἀναζητήσει ἐκεῖ τόπο ἡσυχίας. Καὶ τὸν τόπο αὐτὸ τὸν βρῆκε ἐννέα χιλιόμετρα βορειοδυτικὰ τῆς Πάφου, ἐκεῖ ὅπου μέχρι σήμερα εὐρίσκεται ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Νεοφύτου. Ἐπιθυμώντας νὰ ζήσει “μόνος μόνῳ τῷ Θεῷ”, λάξευσε πάνω στὸν βράχο τὴν Ἐγκλείστρα του, τὴν ὁποία διαμόρφωσε ὅπως ὁ ἴδιος ἤθελε. Χώρισε τὸ συγκεκριμένο σπήλαιο σὲ δύο μέρη. Στὸ ἕνα μέρος τοποθέτησε Ἁγία Τράπεζα ἀπὸ μαρμάρινη πλάκα καὶ ἀφιέρωσε τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ διαμορφώθηκε, στὸν Τίμιο καὶ Ζωοποιὸ Σταυρό, καὶ στὸ ἄλλο μέρος (στὸ βάθος) ἔφτιαξε τὸ κελλί του, ἕναν μικρὸ χῶρο ποὺ περιλαμβάνει τὴν κλίνη του, τὸ γραφεῖο του καὶ τὸν τάφο του. Σ' αὐτὸ τὸ κελλί ἔζησε περισσότερα ἀπὸ τὰ μισὰ χρόνια τῆς ζωῆς του ἐν νηστεία, ἀγρυπνία καὶ προσευχῇ, καλλιεργώντας ἀδιαλείπτως τὴ μνήμη τοῦ θανάτου καὶ προετοιμαζόμενος γιὰ τὴν ἀναχώρησή του γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ, τὴν αἰώνια. Ἡ Ἐγκλείστρα τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου διασώζεται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση μέχρι σήμερα, γιὰ νὰ μᾶς ὑπενθυμίζει πῶς ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προσφέρει κυριολεκτικὰ “πᾶσαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ Χριστῷ τῷ Θεῷ”.

Για έντεκα χρόνια άφοσιώθηκε ό Άγιος Νεόφυτος στην άγαπημένη του ήσυχία. Στά 1170 μ.Χ., όμως, σέ ήλικία 36 έτών, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος από τόν λόγιο επίσκοπο Πάφου Βασίλειο Κίνναμο. Έκτοτε ή ζωή του Άγίου άλλαξε, άφου άναγκάστηκε νά γίνει πνευματικός όδηγός και πνευματικός πατέρας άλλων ανθρώπων. Τό άσκητήριό του, ή Έγκλειστρα του, μεταβλήθηκε άρχικά σέ μιá μικρή σκήτη και σταδιακά σέ κοινοβιακή μονή, πού κατέστη άργότερα Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή μαζί με τίς Μονές του Κύκκου και του Μαχαιρά.

Τό 1197 μ.Χ., όντας σέ προχωρημένη ήλικία, άποφάσισε ό Άγιος Νεόφυτος νά λαξεύσει στόν βράχο πάνω άπό τήν Έγκλειστρα του τήν λεγομένη Άνωτέρα Έγκλειστρα ή Νέα Σιών, με σκοπό νά διασφαλίσει τίς συνθήκες για συνέχιση τής ήσυχαστικής του ζωής. Κατά τή διάρκεια τής λάξευσης τής Άνωτέρας Έγκλειστρας, έζησε ό Άγιος έναν ιδιαίτερα μεγάλο πειρασμό, πού άπειλήσε άμεσα τήν ζωή του. Ένας όλόκληρος βράχος άποκολλήθηκε άπό τή βάση του και έπεσε πάνω του. Τό κτύπημα ήταν τόσο φοβερό, ώστε δέν πίστευε πως μπορούσε νά ζήσει μετά άπό αυτό. Τελικά, διασώθηκε με τή χάρη του Θεού. Τή διάσωσή του έξέλαβε ως μιá θαυμαστή ενέργεια τής πρόνοιας του Παναγάθου Θεού, γι' αυτό και περιέγραφε με κάθε λεπτομέρεια τό περιστατικό αυτό στο Βιβλίο τής Θεοσημείας (*“Υπόμνημα εις τήν πρός αυτόν γενομένην παραδόξως θείαν έπικουρίαν και άώρου θανάτου άπαλλαγήν εκ λίθου και κρημνού, ήν έσκευώρησε μέν ό παμπόνηρος δαίμων, διεσκέδασε δέ ό πανελεήμων Θεός, ό ζωής έχων και θανάτου τήν έξουσίαν”*). Τήν ανάμνηση τής Θεοσημείας, τής θαυμαστής, δηλαδή, διασώσεως του Άγίου Νεοφύτου κατά τήν πτώση του άπό τήν Άνωτέρα Έγκλειστρα, έορτάζει ή Έκκλησία μας στις 24 Ιανουαρίου. Ό ίδιος ό Άγιος, μάλιστα, συνέταξε τροπάρια γι' αυτή τήν ήμέρα.

Παρά τό γεγονός ότι, όπως αναφέραμε πιό πάνω, έμαθε γράμματα μετά τά 18 του χρόνια, υπήρξε, ώστόσο, ένας πολυγραφότατος εκκλησιαστικός συγγραφέας. Θα μπορούσαμε χωρίς άμφιβολία νά πούμε, ότι είναι ό πολυγραφότερος συγγραφέας του μεσαιωνικού έλληνισμού στην Κύπρο. Στά συγγράμματά του περιλαμβάνονται πανηγυρικοί λόγοι, κατηχήσεις, κείμενα έρμηνευτικά βιβλίων τής Άγίας Γραφής κ.ά. Περιλαμβάνεται, επίσης, ή Τυπική του Διαθήκη, ή όποία άποτελεί τό μοναστηριακό κτητορικό τυπικό τής Ίεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής του Άγίου Νεοφύτου. Η Τυπική Διαθήκη, πού άποτελεί, μάλλον, και τό τελευταίο έργο του Άγίου Νεοφύτου, συνετάχθη τό έτος 1214 μ.Χ.

Ό Άγιος Νεόφυτος ό Έγκλειστος κοιμήθηκε εν Κυρίω στις 12 Απριλίου του 1219 μ.Χ. Μετά τήν κοίμησή του, οί πατέρες τής Μονής του τοποθέτησαν τό Τίμιο Λείψανό του στόν τάφο, πού ό ίδιος είχε λαξεύσει στην Έγκλειστρα του. Έκτισαν δέ τοίχο μπροστά άπό τόν τάφο, ώστε αυτός νά μην μπορεί νά έντοπιστεί, όπως ό ίδιος ό Άγιος τούς είχε δώσει έντολή. Έκει, λοιπόν, παρέμεινε τό Τίμιο Λείψανό του για περισσότερη άπό μισή χιλιετία, χωρίς κανέναν νά γνωρίζει τήν ύπαρξή του,

ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ τάφου τοῦ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ προστατεύθηκε τόσο ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου ὅσο καὶ τὸ Τίμιο Λείψανό του ἀπὸ τὴ μανία τῶν Ἀγαρηγῶν Τούρκων. Κατὰ τὸ ἔτος 1750 μ.Χ. ἀνευρέθη μὲ θαυμαστὸ τρόπο ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου καὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸ Τίμιο Λείψανό του *“ἔτι μετὰ τῆς ἐπιδερμίδος, περιεζωσμένον μετὰ ἀλύσεων, ὧν ἔφερε κατάσαρκα ὁ μακάριος ἐπὶ ζωῆς ... εὐωδίαν ἀρόρητον ἀναπέμπον”*. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐπεσυνέβη στὶς 28 Σεπτεμβρίου, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἐορτάζεται ἔκτοτε ἡ εὔρεση καὶ ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ Τιμίου Λειψάνου τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου.

*Πηγή: <http://www.apostolosandreaslemesou.com>